

ירושלים	15: 55	17: 14
ת"א	16: 16	17: 16
חיפה	16: 03	17: 13
באר שבע	16: 18	17: 17

אירון של צהלו

פרשת "וישלח"

פרשת "וישלח" פותחת בפגישת האחים, ובהכנותיו של יעקב לפגישה זו.

"וישלח יעקב מלאכים לפניו, אל-עשו אחיו, ארצה שעיר, שדה אדום. ויצו אתם, לאמר, כה תאמרון, לאדני לעשו: כה אמר, עבדך יעקב, עם-לבן גרתי, ואחר עד-עתה." (ל"ב, ד-ה')

ומסביר רש"י: "גרתי" בגימטריא תרי"ג. כלומר, עם לבן הרשע גרתי, ותרי"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים".

ושואל בעל ה"שפתי חכמים": לכאורה קשה, מה רצה להגיד יעקב לעשיו בזה, הרי עשיו כופר בכל התורה, והאם זה בכלל מְדַבֵּר אליו שיעקב שמר את כל התרי"ג מצוות? אלא מסביר, שהתכוון יעקב לרמוז לעשיו שלא תוכל להתגבר עלי ולנצחני, כי הברכה שברכך יצחק אבינו "ועל-חַרְבֶּךָ תִּחְיֶה" הוא על התנאי שכתוב שם בהמשך הכתוב "וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תִּרְדֵּי, וּפְרַקְתָּ עָלוּ מַעַל צְנָאֲרְךָ", כפי שמסביר רש"י שם (כז, מ), כשיעברו ישראל על התורה, ויהיה לך פתחון פה לשוב ולהצטער על הברכות שנטל יעקב ממך - הרי אז ופרקת עלו מעל צוארך, אבל אנכי יעקב שמרתי תרי"ג מצות, ולכן לא תוכל לי.

וחכמים מסבירים, שדוקא באותה שעה ראה יעקב את נחיצות הדבר להודיע לעשיו על דקדוקו בשמירת המצוות, כי ידע שאף הרשע ההולך שלל אחר יצרו, בכל זאת במסתרי לבו מעריך הוא את אלו ההולכים בתום, ואינם מתפעלים מפיתויו היצר.

ואומר בעל ה'תולדות יעקב יוסף': מפרש רש"י "עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי", "גרתי" הוא מלשון "גר", ובא ללמדנו, שרק אדם כזה אשר מרגיש בעולם הזה בבחינת "גר", מובטח לו שיוכה לקיים ולשמור את תרי"ג מצוות כהלכתם.

בשונה מפרושו של רש"י, מביא הזוהר הקדוש את הפרוש הבא: לבן הארמי היה המכשף הגדול ביותר בעולם, וגדול הקוסמים בהיסטוריה כולה. הוא היה אביו של בעור, שהיה אביו של בלעם הרשע, ככתוב: "בלעם בן בעור הקוסם", והתעלה מעל כולם בקסמיו ובכשפיו, עד שלא היה אדם מצליח להינצל מפניו. (עי"פ פירוש הסולם לבן ובלעם היו נביאים, באותה דרגה: בלבן כתיב: "וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֶל לִבֵּן הָאֲרָמִי בַחֲלֹם הַלַּיְלָה", ובבלעם: "וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֶל בַּלְעָם לַיְלָה") כל ידיעותיו של בלעם שאובות היו מלבן סבו, ואם על בלעם אמר בלק: "כִּי יִדְעֶתְךָ, אֵת אֲשֶׁר-תִּבְרָךְ מִבְּרַךְ, וְאֲשֶׁר תָּאֵר, יוֹאֵר." (במדבר כב, ו), על אחת כמה וכמה שלבן ידע לקלל, ואף השתמש בידיעותיו הלכה למעשה. לבן היה מהלך אימים על כל העולם כולו, וכולם היו יראים ממנו ומכשפיו, בידועם ידיעה גמורה שהוא ראש החכמים להרע. והנה, בהתמודדות מול יעקב נכשל, ולמרות שחיבל תחבולות שונות, ונסה לאבדו בכל מיני אופנים לא הצליח לפגוע בו.

את זאת בקש יעקב להעביר לעשו: דע לך, ש"עם לבן גרתי", תקופת מגורי במחיצתו לא נמשכה שעה, לא חדש ולא שנה, כי אם במשך עשרים שנה! ואף לאחר מכן לא עזבתי בעירום ובחוסר כל, אלא "וַיְהִי-לִי שׂוֹר וְחֲמֹר, צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה"; יצאתי ממנו ברכוש גדול. עם לבן הסתדרתי מצוין, על כן אל תעלה בדעתך שתצליח אתה במאבקך אתי...

"ויירא יעקב מאד, ויצר לו; ויחץ את-העם אֲשֶׁר-אתו, ואת-הצאן ואת-הבקר והגמלים-- לשני מחנות." (ל"ב, ח')

המלבי"ם מוצא בפסוק זה עומק ויסודות למידת הביטחון בה'. יעקב אבינו פחד מפני עשיו, והיה זה אך טבעי, אולם לאחר שנתקף בפחד זה, התחיל יעקב מצטער מאוד. וכל כך, למה? מפני שלפי דרגתו הגבוהה ראוי היה לו שלא לפחד אלא לאחוז במידת הביטחון בה' ללא כל חת! וכך מפרש המלבי"ם את הפסוק:

"ויירא יעקב מאד" – יעקב אבינו פחד מאוד, "וַיִּצַר לוּ" – ולפיקך הוא הצטער על עצם העובדה שפחד, וחשש שמא אי בטחונו המושלם בה' יגרום לכך שלא יהיה ראוי לנס שהבטיחו ה' לשמור עליו מכל פגע רע. לפיכך, "וַיִּחַץ אֶת-הָעָם אֲשֶׁר-אתו" – התחיל יעקב להתכונן בדרכים טבעיות ובתכסיסי מלחמה לקראת העימות, כי "ה' אינו עושה נס מלמעלה מדרך הטבע רק למי שבוטח עלי בכל ליבו".

וכה אמר דוד המלך (קית, ו): **"ה' לי, לא אירא; מה-יעשה לי אדם"** – הואיל ואיני ירא אלא מה', בשכר זה בוודאי תבוא ההצלה, "מה-יעשה לי אדם". - עצם הביטחון בה' הוא המביא להגנת ה' על הבוטח בו.

וכך כתב רבנו יונה על הפסוק במשלי (כט, כה): **"חַרְדַּת אָדָם יִתֵּן מוֹקֵשׁ וּבוֹטָח בְּה' יִשָּׁבֵב"** – "החרדה שיחרד האדם היא חטא לנפשו, ונותן מוקש, ומגברת האויב, ומקרבת הצרה עליו. והבוטח בה', ישוגב מן הצרה בשכר הביטחון, אף על פי שהייתה הצרה ראויה לבוא עליו.

וכתב ספר "שומר אמונים" בשם הבעל שם טוב, זיע"א: "כאשר האדם, חס וחלילה, באיזו צרה שלא תבוא, אז הסגולה הטובה ביותר – לחזק לבבו מאוד בביטחון לה' אלוקינו; ואז ישראל נושע בה".

ועוד כתב שם: "היצר הרע מטריח עצמו בעת צער וייסורים לקחת מהאדם את מידת ביטחונו בשם יתברך, ואמר הבעש"ט שצריך מאוד לבקש רחמים מהקב"ה שלא יסור ממנו מדת בטחונו, ואז יראה פלאות בעזרת ה'. כי הביטחון מועיל אף יותר מתפילה, כי אצל תפילה בודקים מן השמים אם הוא ראוי שתתקבל תפילתו, מה שאין כן בביטחון שכתוב: "וְהִבּוֹטַח בְּה' חֶסֶד יִסּוּבְּנָיו"

את תחינתו לבורא שיצילו מיד עשו, פתח יעקב במילים: **"קטנתי מכל החסדים, ומכל-האמת, אֲשֶׁר עשית, את-עבדך: פי כמקלי, עברתי את-היָרֶדֶן הַזֶּה, וְעַתָּה הֵייתִי, לְשָׂנִי מִחַנוֹת."** (ל"ב, י"א)

אדם שניחן ביראת שמים חש בקטנותו מול החסד הגדול שהרעיף עליו הקב"ה. החסד שנעשה לאדם צריך להביא אותו לידי תחושת התבטלות עמוקה כלפי בוראו ואמר האדמו"ר מסלוני: "קטנתי מכל החסדים... אשר עשית את עבדך", החסד הגדול ביותר שעשית עמדי הוא שעשית אותי לעבדך, ומול החסד העצום הזה, אשר נתת לי בטובך הגדול, קטנתי. בדרך זו צעד יעקב אבינו לפני המפגש עם עשו.

ויש להבין: דווקא ההתבטלות הזאת פותחת את האדם לאור התורה, שכן כל עוד הוא מרגיש את עצמו בבחינת מציאות, אין מציאותו שלו מאפשרת קליטה נכונה ושלמה של התורה. רק כאשר האדם מבטל את כל מציאותו הוא נעשה כלי קיבול לקבלת השפע. ואומרים חכמים: ככל שאדם מקטין ומשפיל את עצמו, עדיין אינו מגיע לאפסותו האמיתית. לעולם הוא קטן מכפי שנדמה לו. (מעיינה של תורה)

"ויילן שם, בלילה ההוא; ויחן מן-הבא בידו, מנחה--לעשו אחיו. עזים מאתים, ותשישים עשרים, רחלים מאתים, ואילים עשרים." (ל"ב, י"ד-ט"ו)

כאמור, יעקב אבינו שלח לעשיו מתנות כדי לפייסו. אולם חסרים אנו ידיעה כמה בעלי חיים היה בבעלותו של יעקב, וכמה נשארו עמו לאחר ששלח מהם לעשיו אחיו.

ספר 'בעלי ברית אברם' (לרבי אברהם אזולאי זצ"ל סבו של החיד"א) מביא שמצא כתוב מרבי נחשון גאון ז"ל שיעקב אבינו בחר דווקא לתת לעשיו מספר קצוב של 220 עזים ותשישים, והשאיר לעצמו כנגד 284 בהמות. הסיבה שנתן סכום 220 והשאיר לעצמו 284, משום שיש קשר בין מספרים אלו הנקראים "מספרים יידיים" / "נאהבים"! - מספרים שכל אחד מהם שווה לסכום מחלקיו של האחר.

אם נחלק את המספר 220 בכל המספרים שלא משאירים שארית לאחר החלוקה, במקרה זה: 1,2,4,5,10,11,20,22,44,55,110, ואח"כ נחבר את כל המספרים האלו נקבל 284.

כעת נעשה את אותה פעולה על המספר שזה עתה התקבל. אם נחלק את המספר 284 בכל המספרים שלא משאירים שארית, ובמקרה זה: 1,2,4,7,11,142, ואח"כ נחבר את המספרים האלו נקבל 220.

אכן, קיימים עוד מספר צמידים יידיים / נאהבים, אולם זוג המספרים 220 - 284 אלו המספרים הראשונים שנמצא את הידידות ביניהם.

למספרים אלה מיחסים סגולות, וכותב שם שכבר ניסוהו הקדמונים באהבת המלכים והשרים, כאשר יתן לאשר ירצה להיות אהובו את המניין האחד, ויאחז לעצמו המניין השני. ויעקב אבינו ידע את החשבון הזה, וכיון שרצה לפייס ולקרב בינו לבין אחיו, השתמש בסוד זה, ושלח לאחיו 220 עזים ותשישים, והשאיר לעצמו 284, ולשם כך אף כפל את המניין הנ"ל גם ברחלים ואילים.

בלילה שלפני הפגישה, עסק יעקב בהעברת משפחתו ורכושו :

"וַיִּקְסָם בְּלַיְלָה הַהִוא, וַיִּקַּח אֶת-שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת-שְׁתֵּי שָׁפְחֹתָיו, וְאֶת-אֶחָד עֶשֶׂר, יָלְדָיו; וַיַּעֲבֵר, אֶת מַעֲבַר יַבֵּק." (לב, כג). אולם אז, לפתע, נותר יעקב לבדו: "וַיִּנְיָתָר יַעֲקֹב, לְבָדוֹ; וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ, עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר." (כה)

עם מי נאבק יעקב? רש"י: "ופירשו רבותינו ז"ל שהוא שרו של עשיו".

ישנן שתי מילים בפרשת השבוע שמעבירות חלחלה!!! "מעבר יבוק"!

"מעבר יבוק" הוא שמו של ספר שחיבר רבי אהרן ברכיה מודינה זצ"ל, נדפס לראשונה במנטובה בשנת 1626. בראשיתו, מסביר המחבר את תהליך ההזדקנות העובר על האדם כאיתות משמים לאדם לחזור בתשובה ולהתכונן למעבר לחייו עולם הבא. בהמשך, כולל הספר תפילות וטקסים המיועדים לחולה, בני משפחתו והסובבים אותו במשך מחלתו, יציאת נשמתו וקבורתו. הספר זכה למהדורות רבות וכן לקיצורים שונים. ספר זה משמש עד היום כיסוד למנהגי חברות קדישא בישראל. ראו לדוגמה בקצור שולחן ערוך סימן קצד סעיף ד: "וראו לי בקבץ עשרה שיהיו בשעת יציאת נשמה, ולא יעסקו חסד ושלוש בדברים בטלים, אלא יעסקו בתורה ובתהלים ובשאר מזמורים כמסודר בספר מעבר יבוק". בקיצור, כשספר "מעבר יבוק" מונח על השלחן זה לא מבשר טובות...

אולם מה הקשר בין המילים "מעבר יבוק" ליציאת נשמה ?? הרי מדובר באיזשהו נהר שדרכו אפשר להיכנס לארץ ישראל ?

ההסבר הוא כך: "וַיִּנְיָתָר יַעֲקֹב, לְבָדוֹ!" - שם באותו מעבר נשאר יעקב לפתע לבד! ואז, כשהוא נשאר לבד, לפתע הגיע שרו של עשיו, וזה בדיוק מה שקורה ביציאת הנשמה ...

יש רגע מסוים שהאדם נשאר לחלוטין לבדו, ואז מגיע שרו של עשיו... וצריך לזכור שיום אחד רגע כזה מגיע, וצריך להתכונן לרגע הזה, כי במשך החיים אתה עוד יכול לדמיין להיעזר מזה, ולהיתמך על זה, אבל יש רגע שבו האדם נשאר לבד! ואז, הוא מסיים את שליחותו בעולם הזה ועולה לתת דין וחשבון לפני בורא עולם, מלך מלכי המלכים!

בבעלותו של משה הייתה אכסניה גדולה שניצבה על אם הדרך, מיקומה המצויץ הביא אליה עוברי אורח רבים שפרנסו את בעליה בעושר ובכבוד, משה עצמו היה דל בכישרונות ולא מבין גדול בתורה, אך התברך בלב יהודי חס ובאמונה תמה בהקדוש ברוך הוא, ובצדיקים, מעת לעת נוהג היה לנסוע למעזיבו לבית מדרשו של הבעש"ט זע"א כדי להתחמם באורו, מנסיעות אלה היה שב מחוזק ומחושל באמונתו. פעם אחת כשנכנס בתום אחד מביקוריו במעזיבו ליטול ברכת שלום מרבו, הטיל עליו הבעש"ט שליחות: "בדרך לביתך עבור דרך עיירה פלונית" אמר לו הבעש"ט, "בעיירה זו מתגורר תלמידי החביב בער", מבקש אני ממך כי תסור לביתו ותמסור לו פרישת שלום חמה ממני".

משה שמח לבצע את השליחות שהטיל עליו רבו, כל הדרך היה שמח ונרגש מן הזכות הגדולה שנפלה בחלקו, וכי קלה היא: רבו הבעש"ט הקדוש בכבודו ובעצמו ביקש ממנו להעביר מסר אישי לתלמידו "החביב", לבטח מדובר ברב העיירה או לפחות באחד מלמדיה הנודעים, הרהר משה בליבו, בעיני רוחו כבר ראה את עצמו מתייצב בפתח ביתו של התלמיד המכובד, עיניים סקרניות של עוברי אורח ננעצות בו בעיניו, והוא נכנס פנימה ומוסר בדחילו ורחימו את הדברים שביקשו הבעש"ט להעביר לתלמידו.

עם הגיעו לעיירה החל משה להתעניין אצל תושביה היכן מתגורר "הרב הגאון רבי בער", ואולם לתדהמתו נתקל בתגובות שנועו בין מבטים תמהים לבין אדישות מוחלטת, "הרב הגאון רבי בער? אין כאן אדם כזה", השיבו לו כמה מהעוברים ושבים, משה לא ידע את נפשו מאכזבה וממבוכה, שוב ושוב ניסה לרענן את זכרונו שמא טעה בשמיעת דברי רבו, אבל הוא זכר אותם מילה במילה, "בעיירה זו מתגורר תלמידי החביב בער". כל היום התהלך משה בעיירה, עבר מסימטה לסימטה ומבית לבית, תר אחר התלמיד החביב שאיש לא הכיר.

לעת צהריים תש כוחו והוא הגיע לבקתה קטנה ועלובה, מעבר לדלת בקעו קולות רכים של ילדים, הוא החליט לנסות את מזלו ונקש על הדלת, כשזו נפתחה נגלה לפניו מחזה יוצא דופן ומשובב כאחד, חדר גדול ריק כמעט לגמרי ובמרכזו על גבי בול עץ לא מהוקצע, ישב 'מלמד' וסביבו דרדקים שלמדו מפיו תורה.

"ברוך הבא" קרא המלמד לעברו, "ברוך הבא" אמרו אחריו גם התלמידים. "שמא מכיר אתה את הגאון רבי בער?" שב משה על שאלתו בפעם המי יודע כמה באותו יום, "את הגאון רבי בער אמנם אינני מכיר" השיב המלמד, "לעומת זאת את בער מכיר אנוכי גם מכיר", ניצוץ של תקווה נייער בליבו של משה, "התעד אפוא היכן הוא המתגורר?" שאל את המלמד, חיך אליו רבי בער בחביבות ואמר: "אני הוא", "האם אתה הוא תלמידו של מורנו ורבנו הבעש"ט?" התקשה משה להאמין.

והנה אך שמע ה'מלמד' את שם הבעש"ט הקדוש יוצא מפי האיש שבפתח, ומיד השתנה גוונו פניו, רעד עבר בגופו והוא מיהר לקום ולעמוד על רגליו, והקשיב ביראה עצומה לכל מילה שיצאה: "אם כן הריני למסור לך דרישת שלום חמה ממנו" אמר לו משה, והמלמד ביקשו לחזור שוב ושוב על דברי הבעש"ט כפי שאמרם לו.

לאחר שמילא את שליחותו, לא יכל משה להסתיר את פליאתו כיצד יתכן שתלמידו החביב של מורנו הבעש"ט יתגורר בבקתה עלובה שכזאת, ושאל: כל היום חיפשתך ואיש מבין התושבים לא הכיר אותך.

ה'מלמד' התבונן במשה ושתק, כעבור רגע החל להתעניין ושאל לשלומו, 'ברוך ה' משפיע עליי ועל בני ביתי רוב טובה' אמר לו משה "אשה מסורה, ילדים טובים, הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו." וימיהו מקור פרנסתך?" התעניין תלמיד הבעש"ט, משה סיפר לו על האכסניה המרווחת שבעלותו ועל הרווחים הנאים שהיא מניבה, אחר כך ביקש ה'מלמד' לשמוע ממשה על בית מגוריו, חיך של שבעות רצון נח על שפתיו של משה שעה שסיפר על ביתו הנאה, בצבעוניות רב ה תיאר את שפע החדרים בבית, את הטרקלין המפואר ואת הריהוט היקר המקטש אותם שרכש במיטב כספו. כל אותה עת הקשיב ואת ה'מלמד' לאורחו רוב קשב. "והיכן בדעתך ללון הלילה?" שאל לפתע את משה, השיב "אלון כפי הנראה באכסניה הראשונה שאמצא", ניצוץ עלה בעיני ה'מלמד' "אם אמנם כדברך בעל ממון ונכסים אתה", הקשה "אם כך מדוע בגדיך כה פשוטים, וכיצד תהיה מוכן ללון הלילה באכסניית הדרכים הראשונה שתמצא? האם לא ראויים לך בגדים מפוארים יותר ומלון מהודר יותר?".

משה לא התבלבל ומיד השיב: "כבודו, כיצד אפשר להשוות, בביתי הפרטי נוהג אני בכל גיוני הכבוד והעושר בהתאם להישג ידי, אולם עתה, הרי אני בדרך, רק בדרך, ובדרך אין מייחסים חשיבות רבה לבגדים ולתנאי נוחות". תלמידו של הבעש"ט הקדוש הביט היישר לתור עיניו של משה ואמר: "יפה דיברת", "אם כך זוהי אף תשובתי לשאלתך הראשונה, אף אני מצוי עתה בעיצומה של הליכה בדרך, דרך ארוכה של חיים בעולם הזה, ו'בדרך' כפי שבעצמך אמרת אין ליחס חשיבות רבה מדי לענייני פאר, נוחות וכבוד, אבל 'בבית' שם בבית האמיתי בעולם העליון, שמור ומוכן עבורי עושר מופלג, מוכן אני אפוא לשבת עתה על בול עץ וללמד תורה לתינוקות של בית רבן, ובבדו שכאשר אגיע לבסוף 'הביתה' אל אבי שבשמים, אזכה לרוב עושר ולחיי העולם הבא".

רק אז הבין משה לשם מה שלחו הבעש"ט אל תלמידו חביבו רבי בער, כי הוא ביקש ללמדו פרק בהלכות דרכים ובתים, ומיהו התלמיד החביב? הלא הוא מי שלמיים נודע שמו בכל העולם כרב הקדוש רבי דוב בער, המגיד הגדול ממעזריטש זע"א, שהיום שבת קודש י"ט כסלו יחול יומא דהילולא שלו. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אכ"י.

לאחר ההכנות ושנים של נתק מוחלט מתקיים המפגש בין שני האחים.:

"קח-נא את-בְּרַכְתִּי אֲשֶׁר הִבָּאת לךָ, כִּי-חַנּוּנֵי אֱלֹקִים וְכִי יֵשׁ-לִי-כֹל; וַיַּפְצֵר-בוֹ, וַיִּקַּח." (ל"ג, י"א)

בגמרא (בבא בתרא ט"ז) נאמר: "שלשה הטעימם הקב"ה מעין עולם הבא ואלו הם: אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהם בכל, מכל כל".

מוצאים אנו מכנה משותף בברכות האבות הקדושים, שבכולם נאמר הלשון 'כל'. אצל אברהם אבינו נאמר וַאֲבִרְהָם זָקָן בָּא בְּיָמַי וְה' בְּרַךְ אֶת אֲבִרְהָם בְּכָל. אצל יצחק אבינו כשסיפר לעשיו על שברך את יעקב נאמר 'מי אפוא הוא הצד ציד ונבא לי נאכל מפל פטרם תבוא ונאבְּרַכְהוּ גַם בְּרוּךְ יְהִי.' ובפרשתנו אומר יעקב אבינו לעשיו 'קח נא את בְּרַכְתִּי אֲשֶׁר הִבָּאת לךָ כִּי חַנּוּנֵי אֱלֹקִים וְכִי יֵשׁ לִי כֹל'.

על סמך זה אנו מבקשים בסוף ברכת המזון: "הרחמן הוא יברך אותנו כמו שנתברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב בְּכָל מַפְלָל כֹּל, כִּן בְּרַךְ אֹתָנוּ יַחַד בְּרַכָּה שְׁלֵמָה".

ומבאר האור החיים הקדוש את ההדגשה בברכת 'כל', ומסביר, שיש בחינת קדושה הנקראת 'כל' שכאשר היא שורה על נכסיו של אדם, יש לה כוח מיוחד, שגם אם נחסר האדם מנכסיו, אין החיסרון עושה רושם, כי החיסרון מתמלא אחר כך מעצמו, והאבות הקדושים זכו לברכה מיוחדת זו.

ולכן אומר יעקב אבינו לעשיו שיקח ממנו את המתנה, 'כי חַנּוּנֵי אֱלֹקִים וְכִי יֵשׁ לִי כֹל'. כלומר, יש לי את הברכה המיוחדת והסגולה של 'כל', ואתה לא מחסיר ממני כלום, כי זה יחזור ויתמלא אחר כך.

ובסופו של דבר אכן כך היה, כמו שנאמר בהמשך הפרשה וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם עִיר שְׁלָם, ודרשו חכמינו 'שלם בממונו' - שלא חסר כלום מכל אותו דורו. שהקדוש ברוך הוא השלים ושילם לו כל מה שנחסר מהמתנה שנתן לעשיו הרשע.

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.